

Nativitet, mortalitet och dödsorsaker i Carlskrona samt i Sveriges samtliga...

Kjellberg, Carl Johan Adolf

64 Bc Br. Karlskrona



National Library
of Sweden

Statist.
Sv.
Sohal
(Bv)
o

K
Nativitet, mortalitet och dödsorsaker i Carlskrona
samt i Sveriges samtliga städer 1875—1892.

Af d:r J. KJELLBERG (Carlskrona).

Separataftryck ur Eira Nr 4, 1896.

I allmänhet måste väl medgifvas, att värdet af statistiska beräkningar öfver dödlighet och dödsorsaker m. m. för en kortare tid rörande ett samhälle förlorar i betydelse, ju mindre detta samhälle är. Om till exempel i en stad på 10,000 innevånare inträffar 1 dödsfall i tyfoidfieber ena året och följande året 2, så är i och med detsamma dödligheten i denna sjukdom stegrad 100 procent, men det oaktadt förtjänar denna omständighet ej någon uppmärksamhet. Helt annorlunda blir förhållandet, om i Stockholm dödsfallen i tyfoidfieber från det ena året till det andra ökas i samma proportion.

Emellertid kan ej förnekas, att hvarje samhälle, huru litet det än är, i medicinskt-statistiskt hänseende erbjuder mer än ett intresseväckande spörsmål. Vid ett tillfälle gäller det en stad med af naturen gynnsam hygien, godt, rikligt dricksvatten, en i ekonomiskt hänseende mera lycklig befolkning, lämpliga klimatologiska och meteorologiska förhållanden. En annan gång hafva vi att göra med ett hufvudsakligen industriellt samhälle med proletariat, trånga bostäder, oordnad fabriksygien, stor nativitet o. s. v.



Med afsikt omnämner jag särskildt nativiteten såsom utöfvande ett betydligt inflytande på dödligheten, och vill jag därmed angifva, att man i allmänhet vid jämförelse mellan olika samhällens dödstal äfven bör taga i noggrant betraktande, huru proportionen mellan befolkningssiffrorna inom de resp. åldersgrupperna förhåller sig. I Stockholm har nämligen, som vi veta, prof. LINROTH* visat, att dödligheten inom de olika årsklasserna ställde sig på följande sätt: under 1 år 280,5 ‰, 1—5 år 46 ‰, 5—10 år 11,5 ‰, 10—20 år 6 ‰, 20—40 år 10,5 ‰, 40—60 år 21,5 ‰, 60—80 år 53,5 ‰ samt öfver 80 år 186 ‰.

Då bland alla lefnadsåldrar dödligheten är störst bland späda barn, bör det således ej väcka förvåning, om ett samhälle med relativt stor nativitet äfven utmärker sig för större dödlighet; i samband med denna större nativitet förekomma dock ofta, som vi veta, andra faktorer af ogynnsam social-hygienisk karakter (bostadsbrist, proletariat m. m.), som i sin mån verksamt bidraga, men som jag ej här kan närmare beröra.

Sammalunda blir ock fallet, om åldringarna äro relativt talrikare i en stad än i en annan. Emellertid bör denna omständighet, i synnerhet om den förefunnits under en längre tidsperiod och således kan anses oberoende af ökad eller minskad in- och utflyttning, tillfällig större eller lägre dödlighet inom denna åldersgrupp, a priori tala för gynnsammare sanitära förhållanden. Idealet för alla medicinskt hygieniska åtgärder måste anses ligga däri att åt hvarje lefvande född mänsklig varelse bereda möjlighet att uppnå ålderdomen.

Betrakta vi nu den bifogade tabellen, så finna vi, att totaldödligheten i samtliga städer företer ett stadigt sjunkande. Från 26 ‰ 1875 har den nedgått till 17,8 ‰ 1892; 1888 och 1889 uppgår den endast till 17,7 ‰. Stegning i dödligheten förekom åren 1880 och 1890, men torde delvis bero på de vid slutet af hvarje decennium företagna noggrannare folkräkningarna och de därvid gjorda iakttagelserna om allt för höga befolkningssiffror under närmast föregående år, dels i ekonomiska rubbningar i början af 80-talet med ty ätföljande ökad utvandring af lifskraftigare element samt, hvad vårt årtionde beträffar, i influensans häftigare uppträdande.

* Dödsorsakerna och dödligheten i Stockholm 1871—1890.



Ett liknande tydligt aftagande i dödligheten är ej karakteristiskt för Carlskrona, åtminstone ej efter 1880. Visserligen är dödligheten i medeltal för hela tiden $0,6\%$ lägre än i samtliga städer, men perioderna 1887—1889 och 1890—1892 visa dock högre dödstal. Då således Carlskrona ej följt de öfriga städerna i det framåtskridande, som aftagande dödlighet anses innebära, återstår att om möjligt efterse, huruvida några för detta samhälle »förmildrande omständigheter» kunna uppletas.

Visserligen saknar jag kännedom om den faktiska befolkningsnumerären inom de olika åldersklasserna, men skärskådar man närmare dödligheten inom åldersgruppen »öfver 60 år», beräknad pro mille af medelbefolkningen, så finner man, att densamma i Carlskrona uppgår till $5,3\%$ i medeltal för hela tiden 1875—1892, samt att den är ej obetydligt större än motsvarande siffra för alla städerna, $4,2\%$, hvilket innebär, att i Carlskrona dö ärligen 22 äldre personer mera än på motsvarande befolknings-siffra i samtliga städer. Dessa dödstal synas för öfrigt vara stadda i tillväxt, antydande att ett allt större antal människor når det ofvan nämnda för alla hygieniska sträfvanden ideela målet, död af ålderdom. I närmaste samband härmed visar ock sistnämnda dödsorsak en stegring från $7,7\%$ 1875—1877 till $9,1\%$ 1890—1892; medeltalet för samtliga städer 1875—1892 uppgår till $8,4\%$. Om ej någon afgjord ökning kan iakttagas för Carlskrona, måste dock erkännas, att denna dödsorsak förekommer härstädes vida oftare; medeltalet för tiden 1875—1892 uppgår nämligen till $13,4\%$.

Om man alltså på grund häraf får antaga, att de äldre årsklasserna äro relativt mera talrikt representerade i Carlskrona, så bör tydligen detta förhållande delvis kunna förklara en här rådande större totaldödlighet.

Emellertid gifves det, som nämndt, ännu en inverkande faktor af betydelse, näml. en proportionsvis större nativitet. Betrakta vi siffrorna häröfver, så se vi, att nativiteten är i medeltal för samtliga städer stadd i aftagande; siffrorna för de olika 3-års-perioderna äro nämligen följande: 32,7, 31,5, 31,1, 32,0, 30,7 och $28,8\%$ af medelbefolkningen.

Carlskrona ligger visserligen hela tiden, hvad nativitet beträffar, undantagandes åren 1884, 1888 och 1889, under medel-

nivån, men något tydligt aftagande kan å andra sidan ej märkas före 1890. Då högsta nativitetssiffran faller på 3-års-perioden 1887—1889 med $30,9\%$, företer däremot tiden 1890—1892 den lägsta eller $27,2\%$.

All anledning saknas sålunda att på grund af högre nativitets-siffror kunna till en del förklara de på senare år förekommande större dödstalen i Carlskrona.

I sammanhang härmed torde vara lämpligt att betrakta siffrorna öfver dödligheten bland späda barn, beräknad liksom för åldringarna pro mille af medelbefolkningen.

Med en nativitet, som i medeltal för åren 1875—1892 varit $1,5\%$ lägre i Carlskrona, har denna dödlighet i proportion härtill varit $0,3\%$ mindre. De tvänne sista 3-års-perioderna visa emellertid $0,4$ och $0,2\%$ högre siffror än motsvarande tal för samtliga städer, och då detta ej varit fallet under föregående tidsskeden, får man väl antaga, att de på den stora barndödligheten inverkan de ogynnsamma faktorerna härstädes icke neutraliserats i den grad, som skett i öfriga städer.

Till samma resultat kommer man för öfrigt genom att beräkna dödligheten hos barn under 1 år i förhållande till levande födda. Medeltalen för tiden 1875—1892 äro visserligen i det närmaste desamma, eller 148 och 147% , men som vi se har dock stor förbättring inträffat enligt genomsnittsberäkningen för samtliga städer; dödligheten har nämligen aftagit från 179 till 165 , 151 , 144 , 130 och 129% , en minskning alltså af omkring 25% .

Motsvarande siffror för Carlskrona äro däremot 150 , 153 , 159 , 145 , 141 och 144% eller strängt taget ingen förbättring.

Öfvergå vi nu till betraktande af de olika dödsorsakerna* och börja med de akuta infektionssjukdomarna, så måste stora remissioner äga rum på grund af de flestas epidemiska uppträdande, remissioner som naturligtvis betydligt utjämnas vid sammansläendet af alla städernas dödstal. Emellertid visa dessa sjukdomar ett aftagande från $38,4\%$ 1875—1877 till $22,6\%$ 1887—1889 för att åter stiga 1890—1892 till $30,3\%$.

Liknande är ock förhållandet med Carlskrona, som i det stora hela synes bättre skyddadt mot dessa sjukdomar, i det

* Dessa beräkningar äro liksom alla de öfriga grundade på de i medicinalstyrelsens årsberättelser införda sammandragen af hälsovårdsnämndernas redogörelser.

att dödligheten i dem under tiden 1875—1892 är $2,4\text{‰}$ lägre än i samtliga städer. Största dödligheten inträffade äfven här under första 3-års-perioden med ända till $45,8\text{‰}$, hvaraf variola 1875 med 28‰ (47 döda), scarlatina 1876 $16,9\text{‰}$ (29 döda) och 1877 $32,4\text{‰}$ (57 dödsfall).

Smittkoppor hafva, som bekant, ej nämnvärdt förekommit sedan medio af 70-talet; 1875 dogo i samtliga städer 315, eller $5,1\text{‰}$.

Skarlakansfebern har visserligen sina högsta dödstal 1877, men man kan därför ej med säkerhet påstå, det tydlig minskning inträffat.

Ännu mindre gäller detta, som vi se, mässling, kikhosta samt difteri och strypsjuka.

Stor framgång har däremot vunnits i kampen mot tyfoidfieber, hvari dödligheten nedgått från 5,3 till 4,9, 3,3, 2,7, 2,1 och $1,7\text{‰}$ samt i Carlskrona 7,8, 7,1, 4,5, 0,8, 0,4 och $0,7\text{‰}$.

Lungsoten synes såsom dödsorsak vara i samtliga städer stadd i aftagande från $34,6\text{‰}$ 1875—1877 till $26,7\text{‰}$ 1890—1892 och med ett medeltal för hela tiden af $29,9\text{‰}$. I Carlskrona uppgår detta medeltal till endast $23,9\text{‰}$, men något tydligt aftagande kan å andra sidan ej förmärkas.

Beträffande öfriga sjukdomar i andningsorganen ser det ut, som om en afgjord minskning ägt rum; siffrorna häröfver äro nämligen för de olika perioderna följande: 45,2, 34,6, 35,1, 32,8, 29,3 och $31,5\text{‰}$. Ökningen under sista åren torde sannolikt få tillskrifvas influensan. Carlskrona skiljer sig högst oväsentligt från nämnda resultat. Medeltalen för hela tidrymden äro nämligen resp. 34,7 och $34,3\text{‰}$.

Matsmältningsorganens sjukdomar, inberäknadt cholera nostras, hafva i genomsnitt förlorat ganska mycket af sin betydelse som dödsorsak. Från $34,4\text{‰}$ 1875—1877 har dödligheten i dessa åkommor nedgått till $19,5\text{‰}$ 1890—1892, en minskning således af omkring 14‰ . Medeltalet för hela tiden är $26,9\text{‰}$.

Denna dödsorsak spelar vida större roll i Carlskrona. Medeltalet härstädes är nämligen $31,9\text{‰}$ eller 5‰ högre än nyss nämnda. Förbättring har nog äfven här inträffat, om än ej så stor.

Cancer synes såsom dödsorsak stadd i tilltagande synnerligast i Carlskrona, hvarest siffran för sista tre-års-perioden är mer än tre gånger så stor som för första.

Sveriges ständers Riksdag och Carlskronas 1875—1892.

Tabell öfver nativitet, dödlighet och viktigare dödsorsaker

År	Nativitet pro mille af medelbefolkningen.		Total dödlighet pro mille af medelbefolkn.		Dödlighet hos barn under 1 år %/oo medelbefolkn.		Döda barn under 1 år %/oo af levande födda		Dödlighet i äldersgruppen öfver 60 år %/oo af medelbefolkningen.		Dödlighet i akuta infektionssjukdomar %/oo af medelbefolkn.		Dödlighet i tyfoid-feber %/oo af medelbefolkn.		Dödlighet i skarlakansfeber %/oo af medelbefolkn.	
	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona
1875—77	32,7	28,4	23,9	22,0	6,1	4,8	179	150	4,2	5,0	38,4	45,8	5,3	7,8	11,1	16,4
1878—80	31,5	30,6	20,7	18,7	5,3	4,7	165	153	3,9	5,1	31,8	17,9	4,9	7,1	9,8	1,2
1881—83	31,1	29,4	20,3	20,1	4,7	4,7	151	159	4,1	4,9	31,4	31,6	3,3	4,5	6,1	6,3
1884—86	32,0	30,8	18,7	18,4	4,7	4,4	144	145	4,0	5,4	24,6	23,1	2,7	0,8	6,9	9,3
1887—89	30,7	30,9	17,8	18,1	3,9	4,3	130	141	4,3	5,1	22,6	20,3	2,1	0,4	4,8	6,1
1890—92	28,8	27,2	18,2	18,9	3,7	3,9	129	144	4,8	5,9	30,3	26,4	1,7	0,7	6,2	11,3
1875—92	31,1	29,6	19,9	19,3	4,7	4,4	148	147	4,2	5,3	29,9	27,6	3,3	3,6	7,4	8,5

Då jag emellertid, som nämndt, ej grundat mina beräkningar på studiet af originaldödsbevisen, vågar jag ej ingå på närmare förklaringar rörande resp. dödsorsaker.

Lämnande för öfrigt åt sitt värde det af mig använda sättet att jämföra det hela med en af sina delar, tillåter jag mig slutligen gifva en kort återblick öfver mina beräkningar.

Totaldödligheten i Carlskrona har i allmänhet under de senare åren varit större än medeltalet för Sveriges alla städer, hvaraf torde framgå, att detta samhälle ej hunnit följa med framstegen på det social-hygieniska arbetsfältet. Visserligen kan denna stad anses berättigad till högre dödstal på grund af relativt större befolkningssiffror inom äldre årsklasser; men att här det oaktadt gifvas stora missförhållanden, är otvifvelaktigt. Därför talar dels den omständigheten, att dödligheten bland späda barn aftagit högst obetydligt, om ens något, dels den stora roll matsmältningsorganens sjukdomar spela såsom dödsorsak. Frånsedt allt detta, torde man dock kunna påstå, att Carlskrona har goda sanitära förutsättningar, hvilket skulle bevisas af det relativt stora antalet åldringar och infektionssjukdomarnas något lägre dödstal.

i Sveriges samtliga städer och Carlskrona 1875—1892.

År	Dödlighet i mißsling %/00 af medelbefolkningen.		Dödlighet i difteri och stryepsjuka %/00 af medelbefolkningen.		Dödlighet i kikhosta %/00 af medelbefolkn.		Dödlighet i ålderdomssjukk. %/00 af medelbefolkn.		Dödlighet i lung-sot %/00 af medelbefolkningen.		Dödlighet i öfriga sjukdomar i andra träktsongonen %/00 af medelbef.		Dödlighet i mat-smältningssorg sjukdomar %/00 af medelbefolkn.		Dödlighet i krafft %/00 af medelbefolkningen.	
	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona	Samtliga städer	Carlskrona
1875—77	2,9	5,7	9,1	4,2	2,3	2,6	7,7	11,0	34,6	23,8	45,2	38,9	34,4	40,9	7,7	3,1
1878—80	1,3	0,0	9,2	2,5	3,1	4,4	7,8	14,8	30,8	22,5	34,6	37,6	32,2	34,4	8,2	4,5
1881—83	3,9	11,1	9,5	3,0	1,9	5,5	8,6	15,2	30,4	23,6	35,1	35,3	28,1	41,7	8,6	4,1
1884—86	1,9	0,0	6,8	7,7	3,2	2,3	8,5	13,5	28,5	26,5	32,8	30,0	24,6	26,2	8,6	9,0
1887—89	4,0	6,9	5,9	3,1	2,1	1,3	8,9	12,7	28,5	23,5	29,3	31,4	22,9	27,3	9,7	8,8
1890—92	4,3	1,9	7,6	8,1	2,6	0,7	9,1	13,3	26,7	23,8	31,5	32,5	19,5	22,9	10,0	11,6
1875—92	3,1	4,2	8,0	4,8	2,5	2,8	8,4	13,4	29,9	23,9	34,7	34,3	26,2	31,9	8,8	6,9



1891-1892 års årsbok för riksdagen

År	Första kammaren	Andra kammaren	Riksdagen	Öfversigt
1891				
1892				
1893				
1894				
1895				
1896				
1897				
1898				
1899				
1900				
1901				
1902				
1903				
1904				
1905				
1906				
1907				
1908				
1909				
1910				
1911				
1912				
1913				
1914				
1915				
1916				
1917				
1918				
1919				
1920				
1921				
1922				
1923				
1924				
1925				
1926				
1927				
1928				
1929				
1930				
1931				
1932				
1933				
1934				
1935				
1936				
1937				
1938				
1939				
1940				
1941				
1942				
1943				
1944				
1945				
1946				
1947				
1948				
1949				
1950				
1951				
1952				
1953				
1954				
1955				
1956				
1957				
1958				
1959				
1960				
1961				
1962				
1963				
1964				
1965				
1966				
1967				
1968				
1969				
1970				
1971				
1972				
1973				
1974				
1975				
1976				
1977				
1978				
1979				
1980				
1981				
1982				
1983				
1984				
1985				
1986				
1987				
1988				
1989				
1990				
1991				
1992				
1993				
1994				
1995				
1996				
1997				
1998				
1999				
2000				
2001				
2002				
2003				
2004				
2005				
2006				
2007				
2008				
2009				
2010				
2011				
2012				
2013				
2014				
2015				
2016				
2017				
2018				
2019				
2020				
2021				
2022				
2023				
2024				
2025				
2026				
2027				
2028				
2029				
2030				

STOCKHOLM, SVENSKA TRYCKERIAKTIEBOLAGET, 1896.

Kungl. biblioteket



0 0000 000010602